

La formació de l'economista: teoria i política

per Francesc Roca

Aquest text s'insereix dins l'estudi del marc de les relacions entre cultura i poder a la Catalunya del primer terç del segle xx. Se centra en la descripció de les primeres passes d'un grup: els economistes —i, sovint, economistes polítics— lligats al partit industrial. Aquestes primeres passes condicionaran, ben segur, una bona part de l'anàlisi i de la «visió» (en el sentit schumpeterià) de la cultura econòmica catalana fins potser al 1950.

La primera secció d'aquest text és destinada a revisar el balanç que aquest grup fa dels seus antecessors. La segona secció s'ocupa de l'inici d'una petita tradició intel·lectual, que comença amb aquest grup i s'interromp també vers el 1950 (per bé que reapareix d'ençà del 1970). Aquestes dues seccions serveixen per desbrossar el camí, que serà ocupat —i aquest és l'objecte de la tercera secció— per un nou model, que, de manera historicista, pot ésser anomenat «model prussià». La quarta secció s'ocupa d'un primer intent institucionalitzador, en part fallit. I la cinquena secció, de les primeres modificacions que s'introdueixen en aquest procés com a conseqüència del que acabaria essent conegut com a Setmana Tràgica.

«Las ideas económico-políticas de Cataluña»

La necessitat de fer un cert balanç, de revisar el pensament econòmic a Catalunya en el passat immediat es fa sentir molt aviat. És una necessitat primària per a la constitució d'un bloc intel·lectual lligat al partit industrial que ha trencat el predomini dels partits agraris espanyols en el seu punt més feble: val la pena de deturar-se un moment en aquesta reflexió necessària, perquè, en certa manera, condicionarà el pensament econòmic com a mínim durant els 30 anys que segueixen.

Un text breu i enormement sintètic de Josep M. Tallada pot ésser útil per assenyalar els trets centrals d'aquesta reflexió. El punt inicial és una declaració molt general que, des d'una òptica actual, apareix com a molt discutible. Tallada afirma, inicialment, que cal *«manifestar la escasa intensidad con que las ideas, que en las más civilizadas naciones brillan en el campo de la economía*

política, se han reflejado hasta ahora en la conciencia de nuestra Cataluña».¹ Car, si bé «ciertos estudios económicos han tenido en el siglo XIX importancia suma en el desenvolvimiento de la vida catalana», val a dir que «eran las exigencias del momento, la necesidad de sostener una encarnizada lucha la que daba pie a dichos estudios; faltaba método, orientación fija, eran apasionadas páginas de lucha y no serenos trozos del libro de la ciencia». I cita «los interesantes estudios económicos de ... Güell, Illas, Blanch, Ferrer y Vidal, etc.» Els treballs sobre els «clàssics» catalans, sobretot Llàtzer de Dou i Eudald Jaumeandreu² fan absolutament superficial aquesta observació de Tallada. Ara bé, el que cal subratllar és que, per les raons que fos, els economistes del bloc intel·lectual que es formà mai no tingueren un excessiu interès a recuperar aquests clàssics. L'excepció, l'economia política regional d'Estasen,³ és, en aquest cas, també prou significativa.

Resta Laureà Figuerola —«los aranceles de 1869, los primeros hechos en España con criterio científico»,⁴ que és considerat per Tallada com un home de la «Lliga de los librecambistas españoles de Madrid», deslligat, per tant, es diu, dels interessos catalans. Però no es parla dels altres economistes —i d'altres científics— lligats al federalisme i a la Primera República, com Joan Tutau, Ildefons Cerdà, Jacint Fèlix Domènech, que, de fet, són els «continuadors» dels clàssics.

La citació exclusiva dels Güell i dels Ferrer-Vidal, amb tot, justifica el judici —molt dur— de Tallada sobre els economistes catalans del vuit-cents.

Tallada, un cop fetes les observacions anteriors, fa un tipus d'explicació interessant: «La literatura inglesa y la francesa de la misma escuela eran aquí bastante conocidas. Adam Smith, Stuart Mill, Say, Bastiat, principalmente en sus Harmonías económicas eran muy leídos y no hay que decir cómo la influencia de esta literatura había de producir desorientación científica en individuos empeñados en violenta lucha defendiendo unos derechos arancelarios.» Desorientació científica, doncs, per elaborar una política econòmica contradictòria amb els postulats de la teoria econòmica més difosa. Uns anys després Guillem Graell encara es veurà obligat a dir que cal passar del món d'Adam Smith al món de Friedrich List.⁵

La revisió de Tallada conclou amb un conjunt de propostes teòriques per iniciar una nova línia científica, situada «entre las exageraciones individualistas y las utopías del socialismo». És la línia de «las ideas de la escuela neo-histórica alemana introducidas principalmente por el tratado de Schmoller, que por su tendencia completamente moderna ... y por concordar con algunas manifestaciones de nuestro renacimiento, creo que han de tener gran influencia en

1. *Las ideas económico-políticas de Cataluña*, «La Cataluña», 23, p. 12.

2. F. ESTAPÉ, *Ensayos sobre historia del pensamiento económico* (Esplugues de Llobregat, Ariel, 1971), ps. 84 i ss.; E. LLUCH, *El pensamiento económico a Catalunya (1760-1840)* (Barcelona, Edicions 62, 1973).

3. Pere ESTASEN, *Economía política regional* (Barcelona, Societat d'Estudis Econòmics, 1907).

4. *Op. cit.*, nota 1.

5. Guillem GRAELL, *Programa económico, social y político para después de la guerra* (Barcelona, Imp. Casanovas, 1917).

tre nosotros».⁶ Car, fins en aquell moment, «*las ideas socialistas [de càtedra] que desde Alemania han ido irradiando por las demás naciones, puede decirse que no han llegado casi a Cataluña, no ya en la esfera intelectual, sino que tampoco como enseña de reivindicaciones proletarias*». El socialisme de càtedra, doncs, ha d'orientar, així, tant «*la esfera intelectual*» (que per definició està lligada al partit industrial) com les «*reivindicaciones proletarias*». Tallada pensa que si bé aquestes reivindicacions «*en nuestra tierra han tomado o aspecto anarquista ... o han informado de confuso modo los programas republicanos*», cal tenir en compte un fet nou, positiu: «*Gana terreno en los directores de nuestra política la idea de que es necesaria la organización del proletariado, y ya no repugna de un modo absoluto la intervención legislativa del estado en los campos de la llamada cuestión social.*» Tallada proposa, en el terreny polític, ara, «*una zona estable*». I lliga significativament aquesta proposta, per exemple, a la municipalització de serveis («*hablan hoy de municipalización de servicios espíritus hasta no hace mucho francamente individualistas*»). La municipalització de serveis esdevindrà aviat una idea clau en els papers de Vallès i Pujals, Graell, Montoliu. En definitiva, Tallada proposa una nova línia científica que porta implícita una política econòmica diferent, intervencionista, que ha de basar-se, però, en l'organització material del proletariat, el qual, de tota manera, no tindrà com a pròpia cap esfera intel·lectual autònoma.

Com a conseqüència immediata, Tallada veu la necessitat que «*tengan rápido desarrollo los estudios económicos*», tot i que l'organització existent és molt minsa: «*Biblioteca deficientísima y falta de medios de investigación no crear aficiones, tanto más si la enseñanza de la cátedra obedece, como ha sucedido en no lejanas épocas no ya a las ideas anticuadas sino a la falta más completa de ideas (hay que citar no obstante el paso del Sr. Flores de Lemus, de cultura alemana, que abrió ante los ojos de algunos jóvenes los nuevos horizontes de la ciencia).*» Vidal i Guardiola i Manuel Reventós, segons explica Nicolau d'Olwer,⁷ serien alguns d'aquests joves. Resumint, hi ha propostes de: a) una línia científica nova —el socialisme de càtedra alemany—, b) una nova política econòmica intervencionista, municipalitzadora, c) una organització cultural millor que ho ha de fer possible. Aquestes propostes emmarcaran, fortament, les línies d'actuació del partit industrial català.

Tallada: una història del moviment obrer català

Per al nou bloc intel·lectual era essencial fer (o refer) una història del moviment obrer català. Fins en aquell moment —i deixant de banda el que he denominat en un altre lloc «grup de Cerdà»,⁸ encarat a la formació d'una nova cultura hegemònica— l'interès intel·lectual de les classes hegemòniques per al moviment obrer havia estat escàs. La crisi de l'Estat del Desastre i l'intent per formar un nou bloc intel·lectual (en què el pensament econòmic tingué un paper

6. *Op. cit.*, nota 1, p. 13.

7. Lluís Nicolau d'OLWER, *Caliu* (Mèxic, Institut Català de Cultura, 1958).

8. *Vid.*, *Cerdà: un pasado como futuro*, «Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo», 100.

central) porten a la necessitat de reflexionar seriosament sobre els trets definitoris del moviment obrer català, car la seva presència a la vida civil catalana és ja, de fet, prou important perquè sigui forçós tenir-lo molt en compte.

Aquesta anàlisi, que convencionalment és iniciada el 1908 amb un important article de Tallada,⁹ culmina, en certa manera, amb la publicació de la història dels moviments socials de Barcelona de Manuel Reventós.¹⁰ Aquesta petita tradició dels professors de teoria econòmica de Barcelona seria continuada fins a Jaume Algarra.¹¹ Amb Joan Sardà¹² es produí un tomb, fruit, alhora, de la diversificació científica i dels imperatius de la postguerra, que significaria l'abandó d'aquesta tradició.

Tallada és el primer a confegir una aproximació científica a la història del moviment obrer català. Les tesis que defensa són:

1. Hi ha moviment obrer (definit com a «*conflicto entre las esferas capitalistas y proletaria*») a Catalunya, perquè «*está concentrada en nuestra región buena parte de la vida industrial española*».¹³

2. Per una banda, «*no existe, como es natural, una cuestión obrera catalana diferenciada de las cuestiones obreras que en otras tierras se presentan*», però, per l'altra, «*como estos problemas, por encima de su fondo general, pueden ostentar diversos matices, hijos de circunstancias especiales de su lugar de desarrollo, puede estudiarse el aspecto catalán de la cuestión obrera, o sea los aspectos con que ella se presenta en Cataluña*».

3. Una constatació general actualista: «*un carácter [del moviment obrer] aparece inmediatamente, con plena evidencia, y es el de desorganización: ... el proletariado catalán no está organizado*».

4. «*No ha estado [organitzat] desde el nacimiento de la industria moderna.*» I «*si alguna vez un asomo de organización ha empezado a crearse, los defectos inherentes a nuestro pueblo han hecho fracasarla*». Inici, doncs, d'explicació psicologista, anhistòrica, basada en el «*carácter nacional*».

5. En cinquanta anys d'història, l'alternativa ha estat: explosió/indiferència: «*las masas obreras catalanas o se han visto agitadas por epilépticos radicalismos o han caído en suicidas indiferentismos, y esto con la historia de los últimos cincuenta años puede comprobarse*».

Segons Tallada, els punts alternants d'aquesta trajectòria han estat: en el primer moment, l'organització de la Internacional (nucli dirigent, segons Tallada: Fanelli, Pellicer, Farga Pellicer, Vilardaga i Cartano; òrgan d'expressió, «La Federación»), que «*fue obra de estéril agitación*»; en un segon moment, vers el 1881, creació de la Federación de Trabajadores, dirigida pels anarquistes, amb 13.181 adherents el 1882, que, per raons que Tallada no explica, «*ha*

9. *El movimiento obrero en Cataluña*, «La Cataluña», 30.

10. *Assaig sobre alguns episodis històrics dels moviments socials a Barcelona en el segle XIX* (Barcelona, La Revista, 1925). (No parla d'una vaga famosa, la dels *cigar-makers* of Barcelona, que recorda Marx. Vegeu *Two neglected interviews with Karl Marx*, a «Science and society», vol. xxxvi, núm. 1.)

11. *Vid.* Jaume ALCARRA, *Historia de la economía*, a cura de J. Conrad (Barcelona, Bosch [1942]).

12. *Vid.* Una introducció a la economia (Barcelona, Bosch, 1950).

13. *Op. cit.*, nota 9.

dado lugar solamente al tipo de anarquista solitario», car «el anarquismo no ha sido apto para mejorar en nada la situación obrera, ni aun para organizarlo en preparación de futuras luchas»; en un tercer moment, creació, a Barcelona, el 1888, del partit socialista, amb un èxit molt escàs: «Ha sido en Cataluña, precisamente allá donde la mayor concentración industrial había de producir más partidarios de las doctrinas marxianas, uno de los sitios donde menos importancia puede atribuirse al partido socialista»; en un quart moment, «la famosa huelga general», a partir d'«el comienzo de una sólida organización obrera ... más bien inspirada en ideales negativos», que «hizo daño a Barcelona, mas no beneficio alguno al proletariado catalán».

6. Aquesta oscil·lació brusca entre l'explosió violenta i la indiferència és deguda al «modo de ser de nuestra masa obrera ..., que no tiene alma», car no existeix a Catalunya «un tipo nacional diferente de cuantos vienen a integrarle». La comparació entre els Estats Units i Catalunya li és útil en aquest punt: «Esa emigración que en los Estados Unidos (un cuerpo que podríamos llamar de aluvión) ha sido la base de su engrandecimiento, ha sido en Cataluña un factor de atraso.» Endarreriment s'entén només per a l'organització en sentit «constructiu» de la classe obrera. Per què? Perquè, com que «la moderna división del trabajo tiende a disminuir el valor del aprendizaje, la industria catalana ha podido nutrir sus filas de braceros del campo, gentes sin preparación alguna que con su incultura y el peso muerto de su indiferentismo han dificultado la organización de los trabajadores en núcleo apto para la lucha». Tallada utilitza, per abonar la seva afirmació, els índexs d'analfabetisme de les àrees generadores d'emigració, que són el País Valencià i Aragó, índexs que oscil·len entre el 67,7 % (Castelló) i el 47,12 (Saragossa), que són superiors als de l'àrea industrial catalana (41,87 %), que ja conté una proporció important d'immigrants il·letrats.

Aquesta tesi és, de fet, represa pels marxistes catalans els anys trenta per explicar la pervivència del moviment anarco-sindicalista.¹⁴

7. El menyspreu per l'organització és paral·lel a l'odi a la política. Els obrers catalans no han volgut participar en els afers polítics i han oblidat que «el obrero, además de obrero, es ciudadano de un estado» i que «despreciar la política es para los obreros obra suicida».

8. La fundació de Solidaritat Obrera (= «vasta federación de sociedades puramente obreras que ... lleva en sí un germen de poder cuya fructificación depende del talento de los hombres que a su frente se pongan») i la formació d'un sindicalisme catòlic són dos fets recents i nous que poden invalidar la tesi 3 i fer fer un tomb al moviment obrer català.

En resum, les tesis de Tallada són d'un interès impagable, car expressen, alhora, una visió dels trets fonamentals del moviment obrer i l'inici d'una política de la burgesia industrial amb vocació d'hegemonia. Tallada vol, en primer lloc, evitar els esclats revolucionaris d'arrel anarquista, que fan que «las luchas sociales hayan tomado un carácter epiléptico de agudez bastante a impedir el desarrollo de una industria en plena época de formación». Per tal d'evitar aquests esclats, que poden posar en perill el desenvolupament industrial (que és, na-

14. Vid. Joaquim MAURÍN, *La revolución española* (Madrid, Cenit, 1932).

turalment, el màxim objectiu del que Maurín anomenaria «partit industrial»), Tallada anota com a única alternativa racional l'organització de la classe obrera entorn d'uns objectius reformistes, ja sia pel camí dels socialistes —que, d'altra banda, no tenen èxit a Catalunya— ja sia per la federació de societats Solidaritat Obrera, ja sia pel sindicalisme catòlic, «*que despreciando las exageraciones socialistas, se aprestan a arrancar del capital todas aquellas razonables concesiones que tengan derecho*».¹⁵

Vidal i Guardiola: el model prussià

És possible d'organitzar els articles, les notes i les cartes obertes que Miquel Vidal i Guardiola, des d'Alemanya, feia a mans dels directors de publicacions de Barcelona. D'aquesta ordenació en surt, en definitiva, la definició d'un determinat model de política econòmica urbana —el *model prussià*—, que es presentava com a alternativa concreta al que alguns han anomenat «ciutat del *laissez-faire*».

Flores de Lemus, mestre a Barcelona de Vidal i Guardiola, li havia dit: «*Convénzase usted de que no sabe nada*» (Miquel Vidal i Guardiola, des d'ara M. V. G., «*La Cataluña*», des d'ara «*L. C.*», 1-VIII-1908, 485). A Alemanya —i sobretot a Prússia— era possible adquirir una formació integral com a economista. Des d'Alemanya, Vidal i Guardiola intenta com a mínim dues coses: en primer lloc, donar els elements conceptuals per definir un model de política econòmica alternatiu; en segon lloc, organitzar els treballs científics, en el camp econòmic, a Catalunya en dos vessants: la formació de l'economista, que serà objecte d'una atenció especial més endavant, i l'organització de congressos científics, en concret del Congrés de Govern Municipal, al qual, lògicament, és dedicat més avall un apartat.

En unes primeres notes esparses, Vidal i Guardiola defineix «*las causas del desarrollo alemán*» —fonamentalment tres: a) creixement demogràfic, b) Zollverein o creació d'un mercat, i c) «*el movimiento científico intensísimo*» (M. V. G. «*L. C.*», 21-XII-1907, 7)— que han fet l'«*Alemania Weltmacht*»; i conclou afirmant que «*Alemania es ya un estado industrial en el sentido estricto de la palabra*» (M. V. G., «*L. C.*», 4-I-1908, 8). L'Alemanya de Vidal i Guardiola no és aquella estranya Alemanya que el krausisme havia difós entre els cercles intel·lectuals de la Península Ibèrica. Per a Vidal i Guardiola no era qüestió de «*trasplantar una escuela, una dirección científica con exclusión de las demás como sucedió con el krausismo, no. La ciencia es una y hay que trasladarla como ella es, con las aparentes contradicciones que encierra, con las discusiones que provoca, o hay que renunciar a ella*» (M. V. G., «*L. C.*», 1-VIII-1908, 485). A l'Alemanya de Vidal i Guardiola, per exemple, el partit socialista tenia un gran paper polític i intel·lectual. Vidal i Guardiola dedica a aquest tema un bon nombre de notes. Cronològicament: *El partido socialista* (M. V. G., «*L. C.*», 19-X-1907), on parla amb entusiasme dels cursos d'Hilferding, Cunaw, Luxemburg, a l'escola del partit, *Una visita a la Berliner Gewerkschaftshaus* (M. V. G.,

15. Totes les citacions: *op. cit.*, nota 9.

«L. C.», 8-II-1908), una sèrie sobre el congrés de Nuremberg del 1908 (M. V. G., «L. C.», 10-X-1908, 7-XI-1908 i 28-XI-1908). La idea del partit socialista alemany que dona Vidal i Guardiola és una clau per comprendre la política urbana que proposarà al Congrés del Govern Municipal. En primer lloc, i és lògic, s'interessa, sobretot, pels aspectes orgànics del partit: «*Antes de hablar del contenido ocupémonos de la forma*», diu; i continua: «*quiero explicar brevemente como el partido socialista es el mejor organizado en Alemania*» (M. V. G., «L. C.», 28-XII-1908, 760). Segueix una exposició sistemàtica de programa, estatuts, afiliació, seccions, premsa, escoles, actuació del grup parlamentari, etc. Com a teló de fons hi ha el Programa d'Erfurt del 1891 i *El capital*, la «*Biblia del socialismo*». La qüestió dels partits és, per a Vidal i Guardiola, d'una rellevància sense equívocs, car «*los partidos políticos son una adivinación del estado, una preparación para el estado; solo un partido bien organizado es capaz de gobernar ... y en España no hay ningún partido que pueda, ni de lejos, compararse con la organización [socialista] aquí descrita*».

Els partits polítics com a pre-estat, doncs; l'organització interna dels partits com a tema central; la forma, més important que el contingut (Erfurt, *El capital*). D'on, una incitació transparent que el *staff* director del partit industrial català tingui cura extrema dels aspectes organitzatius formals i prengui com a exemple modèlic l'organització del partit socialista alemany.

L'exemple del socialisme és, sobretot, un exemple pel que fa a la forma. El fons és previ, és anterior, és l'Alemanya Weltmacht, el «*nuevo imperio alemán, que si es fuerte hacia fuera, mucho más lo es en su interior*». En un text Vidal i Guardiola lligarà la idea de construcció d'un imperi amb la idea de la necessitat d'una política urbana diferent. Aquest text, que es titula *Prusia y Cataluña* (M. V. G., «L. C.», 27-III-1909, 192 i ss.), comença amb una tesi fonamental: «*Federico Guillermo III, al promulgar (el 1808) la Städteordnung (ley municipal urbana), puso la primera piedra del nuevo imperio alemán*». La llei municipal del 1808, com a base de l'imperi. Al davant d'una llei municipal a Espanya, «*detengámonos por un momento a recordar la reforma prusiana, un siglo más antigua que la nuestra; en el recuerdo de su génesis, de su implantación, de sus resultados, tenemos una fuente inagotable de provechosas enseñanzas*».

La *Städteordnung* es basa en tres principis: primer, reducció del paper de l'estat en els afers municipals; segon, supressió de moltes instàncies administratives adreçades d'inferior a superior; tercer, participació en el govern municipal, indirectament per l'elecció de regidors; directament, treballant a l'administració local en càrrecs retribuïts i/o honorífics. «*En una u otra forma ... los principios arriba señalados son los mismos que inspiran el proyecto del señor Maura*». De fet, «*son principios de carácter formal, no representan nada por sí mismos*». Ara bé, el que cal dir és que la *Städteordnung* va crear les condicions suficients perquè els governs municipals poguessin desenvolupar les seves activitats al màxim.

A partir de l'observació de la política urbana dels municipis prussians durant un segle (1808-1908), Vidal i Guardiola formula una definició interessant: «*El municipio es una entidad económica en el sentido estricto de la palabra y aunque solo indirectamente cumpla fines del estado, su actividad es casi siem-*

pre indispensable para establecer las condiciones de la realización de aquellos mismos altos fines». I continua: «Fin primordial del estado es dar a sus habitantes los medios materiales y espirituales de ocupación y subsistencia.»

El municipi —i, en general, els agents públics locals— ha de crear les condicions per a la reproducció de la força de treball («*dar los medios materiales y espirituales de ocupación*»).

Aquesta concepció del municipi com a agent econòmic destinat a ordenar les conseqüències negatives de l'actuació d'altres agents (conseqüències negatives: la no existència de mitjans de subsistència, la no existència d'ocupació), topa, evidentment, amb la concepció dominant, i, és clar, amb la llei municipal del 1877 i els seus desenvolupaments reglamentaris. Aquesta concepció del municipi serà, mitjançant una sèrie de processos de difusió i discussió analitzats més avall, la concepció de govern local que adoptarà el partit industrial i que inspirarà, en darrer terme, la seva política urbana.

A partir de la definició de municipi com a unitat econòmica, Vidal i Guardiola analitza la política econòmica urbana d'aquesta unitat. La primera línia d'actuació —considerada com a prioritària— és la de la lluita contra les altes taxes de mortalitat, la lluita contra «*la muerte, que ... roba a la sociedad preciosas energías*». Les taxes de mortalitat dels municipis prussians van baixar considerablement en 1868-71 i 1901-05; les oscil·lacions van passar de 22,24-44,16 % a 8,67-27,52 % en aquell període. Aquesta «*acumulación de energías ... es obra de los municipios*». Els sectors d'activitat d'higiene i sanitat foren decisius. En concret, l'establiment de xarxes de clavegueres, iniciada a Frankfurt el 1867 (amb la utilització dels residus com a adobs), els serveis de neteja, l'establiment d'una xarxa de banys a les escoles, els serveis de desinfecció, els sanatoris antituberculosos i els parcs i jardins municipals, per a l'era anterior als antibiòtics, fou decisiu per al descens de les taxes de mortalitat i, en definitiva, per a l'acumulació d'una força de treball important entorn dels nuclis industrials urbans.

La segona línia d'actuació del municipi, segons es desprèn de l'experiència prussiana, és la política escolar. Estat i municipis s'ocupen de tots els nivells de l'ensenyament. Vidal i Guardiola dóna importància als aspectes quantitius —nombre d'escoles, de mestres, d'alumnes, despeses per escola, despeses per alumne, costos mitjans d'una escola, d'una aula, etc.—, però també a aspectes pedagògics —neutralitat en matèria de religió, coeducació, formació dels mestres, etc.

Deixant de banda les escoles elementals, els municipis prussians tenen cura, particularment, d'un ensenyament secundari molt diversificat, en què les escoles tècniques de formació professional tenen un paper central.

Aquestes dues grans línies d'actuació —política de sanejament i política escolar—, destinades a dirigir el cicle de reproducció de la força de treball, foren seguides —amb interrupcions, amb reculades (pressupost de cultura del 1908, predomini lerrouxista)— pel municipi barceloní, com a mínim entre el 1901 i el 1923. Però l'estudi de la política urbana a Barcelona durant aquest període és l'objecte d'un altre paper. En aquest moment, l'únic que cal destacar és un fet: la lliçó del *Städtetag* prussià del 1908 és decisiva. Quan Vidal i Guardiola escriu, com a resum, «*estos son los objetivos de nuestra política municipal: ...*

que la vida de la sociedad sea ... armónica a pesar de múltiples contradicciones internas», defineix molt bé el paper de la política urbana en l'eliminació de contradiccions. Quan es pregunta quina ha d'ésser el camí per imposar, al sud dels Pirineus, una política urbana com la que proposa, escriu: «Yo veo en una serie de congresos de Gobierno Municipal, un instrumento excelente.¹⁶ El congreso —que ha de reunir funcionaris, científics i polítics— és l'instrument de la persuasió, de la difusió per uns camins nous aleshores aquí. La innovació del model prussià és decisiva fins i tot per a l'aparició d'un nou instrument: la persuasió.

La formació de l'economista

En una «carta oberta» a Manuel Reventós de Vidal i Guardiola hi ha un pla de treball previ per a aquell qui vulgui ésser «*empleado económico-administrativo*», és a dir: economista de l'administració pública (local, com veurem més avall). D'entrada, la decisió de Reventós és elogiada per Vidal i Guardiola, que considera que «*en España falta y no sobra estado*» i que cal separar «*el concepto "empleado" de los adjetivos "corrupto", "perezoso", "inútil" "perjudicial"...*»¹⁷ Previ als estudis a fer a Alemanya, Vidal i Guardiola proposa al futur economista del sector públic: 1) la coneixença de la llengua alemanya; 2) «*cómprate y estudia paciente y devotamente la Kritik der reinen Vernunft* («*Crítica de la razón pura*») y no creas poder estudiar nada con solidez científica hasta que te hayas compenetrado con ese largo y (¡exteriormente!) oscuro pesado libro». Kant és entès com a antídote per al verí del positivisme vulgar que domina l'escena científica catalana. 3) L'estudi de Wagner, Schmoller, naturalment, però també dels italians: De Viti de Marco, Graziani, Flora. I, «*si tienes tiempo sobrante, aprende matemáticas ...; nunca podremos llegar al fondo de las ciencias filosóficas y sociales si no sabemos matemáticas*». 4) Un coneixement pràctic concret: «*Procura pasar un año trabajando en una oficina de la Diputación o del Ayuntamiento*». 5) Els estudis a fora (a Alemanya) hauran de durar com a mínim tres anys; «*si no, correrás también el peligro de volver hecho un matón científico, citando nombres de autores, cuya obra se desconoce...*».

A la segona carta, Vidal i Guardiola presenta un quadre impressionant de les hores setmanals de classe d'economia a les universitats alemanyes. En resum: al curs 1904-05-1906 es feren 1.318 hores setmanals de classe, 377 de les quals eren de teoria general de l'economia, 218 d'economia especial o pràctica, 263 d'hisenda, 74 de política social, 77 d'estadística. «*Hay que pensar en las futuras Mancomunidades, en los Ayuntamientos autónomos; su creación es un paso importante en la organización económica española y, en especial, catalana*», escriu, finalment, Vidal i Guardiola. Els funcionaris de l'autonomia es formaran, doncs, en principi, a Alemanya: cada setmana hauran de triar entre 1.318 hores de classe d'economia!

16. Les citacions són extretes de Miquel VIDAL I GUARDIOLA, *Prusia y Cataluña*, «La Cataluña», 78 (1909).

17. Miquel VIDAL I GUARDIOLA, *Burocracia. Carta abierta al amigo M. Reventós*, «La Cataluña», 20, 26 i 27.

La tercera carta explica no el que es pot fer, sinó el que cal fer per formar-se científicament a Alemanya. «*Conviene conocer a fondo —diu— Wagner y Schmoller (Berlín), Bücher (Leipzig), Brentano (München), Cohn y Lexis (Göttingen), ... y también M. Weber (Heidelberg), ... Sombart, Ballod y von Halle (Berlín), etc.*» Així, «*evitaréis el peligro de venir hechos unos schmollerianos o mengeristas, wagnerianos o marxistas en cuyo estado seriais inaprovechables y vendréis siendo sencillamente economistas.*»¹⁸

El Congrés d'Economia del 1908

Malgrat les crítiques dels joves¹⁹ i a desgrat d'ésser organitzat de forma contrària a la que es considerava com a necessària (limitació de temes a 2 o 3, fixació amb molta antelació de temes i ponents, publicació prèvia de materials de discussió), el primer congrés d'economia ha d'ésser considerat per moltes raons una fita important.²⁰

Per a l'estudiant de dret Manuel Reventós, el Congrés d'Economia fou «una revelació de lo incompleta i fragmentària que és nostra cultura econòmica i, al mateix [temps], anunci consolador de que comencen a estar en crisi entre nosaltres certes ridícules opinions com: no separar l'estat de l'administració i la preferència per l'activitat econòmica individual, gairebé atomística». Per a Reventós, l'únic positiu d'un congrés, segons ell prematur i ple de diletantisme, foren les comunicacions de M. Pugés, A. Ras (sobre el Banc d'Espanya), R. Rucabado (ensenyament de l'economia a nivell universitari) i Garriga i Massó (administració local), on, de tota manera, «vaig enyorar —diu Reventós— en manta ocasió una paraula tècnica o una expressió menys vulgar...». En resum, «com totes les coses irregulars i incompletes, fa millor efecte apreciand en conjunt el que representa l'obra del Congrés d'Economia, des d'una mica lluny».²¹

De les quatre seccions en què fou dividit, ens interessen especialment la segona i la quarta.

El tema central de la secció segona fou el titulat «*administración local*», en què les conclusions coincidiren «*en alguna de sus líneas características, con el proyecto de administración local que se discute en el Parlamento*».²² En resum, es definiren els fins (econòmics) dels municipis, que foren classificats en quatre tipus diferents («*urbes*», «*ciudades*», «*villas*», «*aldeas*»), es fixà la comarca i la regió com a divisions territorials més racionalment adaptades a les característi-

18. Totes les citacions: *op. cit.*, nota 17. L'interès acadèmic pel marxisme és, aleshores, un fet nou entre nosaltres. Avui, fent un paral·lel, el marxisme català s'interessa «acadèmicament» pel pensament burgès (*vid.* DIVERSOS AUTORS, *Enquesta: ciència i política, 1960-1982*, «Nous Horitzons», 80).

19. Manuel REVENTÓS, *El Congrés d'Economia*, «Empori», II (1908), i Miquel VIDAL i GUARDIOLA, *Un congreso, un viaje, un proyecto*, «La Catalunya», 54.

20. Per exemple, Francesc ARTAL a *Vers una política econòmica nacionalista burgesa (1840-1913)*, a DIVERSOS AUTORS, *Economia crítica: una perspectiva catalana* (Barcelona, Edicions 62, 1972).

21. M. REVENTÓS, *op. cit.*, nota 19.

22. Ramon RUCABADO, *El Congreso de Economía*, «La Catalunya», 42.

ques reals de l'economia catalana i, finalment, s'establiren les bases d'una reforma fiscal a llarg termini i d'unes mesures a prendre interinament.

La reforma fiscal havia de fonamentar-se en dues bases:

- «1.ª *Independencia de las haciendas locales y la del estado.*
- »2.ª *Asignación para cada una de tributos y fuentes de ingresos peculiares, procurando que los que tienen su base de tributación en la riqueza urbana, se asignan a las ciudades, aquellas cuya base es la riqueza territorial y pecuaria, a los organismos rurales, comarcales o provinciales y que la Hacienda del Estado la tuviere en la riqueza personal o de utilidades y en los indirectos.»*

Les mesures que calia prendre a curt termini, per als municipis de més de 50.000 habitants, eren:

- a) Llibertat per establir nous impostos municipals (per exemple: «*sobre la de los terrenos afectados por urbanizaciones*»).
- b) Renúncia, per part de l'estat, als ingressos per consums i similars.
- c) Llibertat per municipalitzar serveis de caràcter general.

La secció quarta fou dedicada a tres qüestions formalment heterogènies: «*oficinas de trabajo*», «*propaganda económica*», «*Facultad de Economía*». La primera qüestió: es tractaria que els ajuntaments subvencionessin unes oficines de col·locació o bosses de treball per a tota classe de feines. Sota aquesta qüestió s'amaga una qüestió fonamental: convertir els agents públics locals en organitzadors de la transparència en el mercat de treball i impulsors de la distribució espacial i sectorial de la força de treball. Les *oficines de treball* municipal serien, de fet, un instrument, no gens menyspreable, per a la direcció, des dels organismes municipals, de la distribució de la força de treball. El municipi no hauria de dirigir únicament el cicle de la reproducció de la força de treball, com explicava Vallès i Pujals,²³ sinó que, a més, tindria facultats per dirigir la seva formació i la seva distribució espacial.

La segona i la tercera qüestió van molt lligades: es va fer una proposta general per a l'ensenyament de l'economia, des de «*la enseñanza obligatoria de la economía política (con carácter elemental) en las escuelas de instrucción primaria*», fins a la creació d'una facultat d'economia.

Aquesta facultat tindria unes finalitats molt específiques: «*Formar empleados tanto para los Ayuntamientos como para las Diputaciones.*» Les assignatures necessàries foren: «*Hacienda nacional y local, economía política general y aplicada, Administración, Policía, Higiene, Viabilidad.*» Es tractava, doncs, d'una facultat d'economia destinada a formar tècnics per als agents públics locals, dotats, alhora, de coneixements fiscals i de nocions de «vialitat» (= transports, vials), «higiene» (= hàbitat, verd urbà, aigua), és a dir, forçant la citació, es tractava de crear una facultat d'economia per formar urbanistes. El caràcter territorial de l'organització de la facultat seria subratllat, també, pel fet que hauria d'ésser establerta per l'estat i les diputacions provincials conjuntament.

23. *Importancia y oportunidad*, «La Cataluña», 78.

En resum, la meitat del Congrés d'Economia del 1908 fou dedicat a qüestions lligades a la dimensió territorial i urbana de l'economia. El paper —enorme— de l'espai en la definició de l'economia catalana ho explica en part. En part, però, també, s'ha d'explicar per la decidida voluntat del nou bloc intel·lectual per utilitzar políticament i econòmicament el territori català.

El Congrés de Govern Municipal del 1909

Per a un sector important dels economistes del primer terç del segle el Congrés de Govern Municipal fou el punt de partida de moltes de les línies d'actuació de la política urbana a Catalunya en el primer terç del segle.²⁴ El Congrés —un debat molt ampli sobre la qüestió urbana, organitzat i dirigit per la secció Joventut Nacionalista de la Lliga Regionalista— fou el pas inicial per a un conjunt d'iniciatives (Escola d'Administració Pública, Setmanes Municipals, Assemblees Municipalistes, Oficina d'Orientació Municipal) que es desenvoluparien els anys següents a partir de l'estructura de la Diputació Provincial de Barcelona, primer, i de la Mancomunitat de Catalunya més tard.

Una certa cura en l'examen dels papers del Congrés²⁵ és, doncs, necessària, car hi ha l'inici d'un nombre important d'actuacions en el camp de la política urbana. En el Congrés, a més, conflueixen les dues alternatives presentades, en aquells moments, a la ciutat del *laissez-faire*: el socialisme municipal anglo-saxó, que Vallès i Pujals havia divulgat en conferències i articles, i el model prussià, que Vidal i Guardiola presentava —amb rigor i amb vehemència— als lectors de «La Cataluña». Vallès i Pujals havia parlat de les «lligues del bon govern municipal» nord-americanes («L. C.», 27-III-1909), 187). Vidal i Guardiola, de la *Deutsched Städtetag* («L. C.», 18-VII-1908, 455) i de la *Verein für Sozialpolitik* («L. C.», 9-XI-1907, 10). Així, doncs, tant Vallès com Vidal havien donat, alhora, unes pistes teòriques inicials i el suggeriment d'un mitjà concret —el congrés— per difondre socialment aquestes alternatives.

El Congrés de Govern Municipal venia després d'un altre congrés important, del Congrés d'Economia organitzat per la Societat d'Estudis Econòmics. Entre l'un i l'altre hi havia una continuïtat/discontinuïtat que val la pena de precisar. L'organització del Congrés d'Economia havia estat criticada pels seus efectes de dispersió i superficialitat. El Congrés del Govern Municipal seria diferent: de fet, la publicació de les actes —el fet que fos possible publicar unes actes— confirma aquesta diferència. Rucabado, de la Societat d'Estudis Econòmics, assenyalava, en canvi, la continuïtat.

El Congrés de Govern Municipal, deia, «*será por nuestra parte un paso más en el camino que nos hemos señalado y que quedó sólidamente dibujado en el Congreso de Economía, sonoro toque de atención hacia los grandes problemas actuales y enérgico esfuerzo para la formación de ambiente. Hoy la actualidad trae por sí misma uno de los mayores de aquellos problemas...*»²⁶ En

24. Segons Joan VALLÈS I PUJALS, *Record*, «Revista de la Vida Municipal», 1.

25. DIVERSOS AUTORS, *Primer Congreso de Gobierno Municipal* (Barcelona, s.p.i., 1909), 330 ps.

26. R. RUCABADO, *Nuestra cooperación*, «La Cataluña», 79.

efecte, en certa manera, tot el temari del Congrés de Govern Municipal seria un desenvolupament de les qüestions plantejades a la secció segona del Congrés d'Economia del 1908 i que, segons Rucabado, Graell haurà explicat en el seu curs d'Economia als EUC. El text de Rucabado introdueix un nou element: l'«actualitat» de la qüestió municipal, motivada, sens dubte, per la discussió al Parlament de la llei d'administració local del govern Maura. Ara bé, aquesta «actualitat» cojuntural anava, de fet, lligada a un altre tipus d'actualitat, que, com a mínim, calia datar del 1901, el moment de la irrupció a la vida política espanyola d'un partit industrial. En aquest sentit, l'opinió sobre el futur Congrés de Prat de la Riba és un element important per dilucidar el significat d'aquesta iniciativa de la Joventut Nacionalista en el context més ampli de la vida política catalana i espanyola.

Per a Prat, el Congrés és «iniciativa provechosa», car «espontâneamente, gracias a una intuición remarcable, parecida a la de Alemania, Cataluña ha comprendido, desde los primeros instantes del actual renacimiento, que había de empezar por la renovación de las instituciones locales».²⁷ Fins i tot parla d'una identificació en el camp de la pràctica política, entre política territorial (i urbana) i programa d'afirmació nacional catalana. Així «en los momentos culminantes del grandioso movimiento de Solidaridad, en el acto mismo de ser prácticamente nacionalista la inmensa mayoría de los catalanes, la fórmula reclamada es el programa del Tivoli, casi en absoluto dedicado al régimen local, y en el cual no consta una sola palabra en pro de la lengua catalana ni de la autonomía legislativa, que constituyen las dos grandes reivindicaciones nacionalistas». El renaixement català al segle xx, com el prussià al xix, com el continuisme anglo-saxó, segons Prat són deguts (o seran deguts, en el cas català) a la renovació dels agents públics locals. «Por esto —continua assenyalant Prat— desde el desastre colonial [Catalunya] concentró sus esfuerzos en obtener la reforma de la legislación local. Por esto ha luchado largos meses en el Parlamento para injertar su espíritu en la ley de Administración local». En no gaire més de 30 paraules, Prat sintetitza unes idees fonamentals: davant l'estat del desastre, l'afirmació política catalana en forma de reforma local. Com? Mitjançant la presència de representants de Catalunya (del nou bloc dominant a Catalunya, com a mínim en els terrenys polític i cultural) al Parlament espanyol intentant donar un nou sentit a la llei d'administració local. Car, de fet, «alrededor de este proyecto luchan dos espíritus colectivos, dos Españas: la España vieja que se va y la España joven, la España nueva que surge».

El Congrés de Govern Municipal del 1909 reuneix, doncs, *a priori* un conjunt d'elements: a) la introducció de noves línies de pensament (fonamentalment el model prussià de gestió municipal), b) la continuació —amb variants organitzatives importants— del Congrés d'Economia del 1908 i, en darrer lloc, c) la concreció, a partir d'un debat, d'un programa de govern local que s'identifica en aquells moments amb un programa d'afirmació de la nació catalana. (Naturalment, la crítica de Santiago Alba a la llei d'administració local que analitzem en un altre lloc²⁸ fóra incomprensible sense tenir en compte tots aquests fets.)

27. E. PRAT DE LA RIBA, *Iniciativa provechosa*, «La Cataluña», ps. 189-190.

28. FRANCESC ROCA, *Política econòmica i territori a Catalunya 1901-1939* (Barcelona, Kertes, 1979), ps. 50 i ss.

Com es combinen, aquests elements? Quina distància hi ha entre la convocatòria del Congrés, és a dir, entre el que hom espera del Congrés *a priori*, i els seus resultats finals? Quins són els resultats (intellectuals) invisibles del Congrés? Aquestes són algunes de les preguntes que caldrà contestar a continuació. Una divisió temàtica com la que es proposa tot seguit pot ser útil per contestar-les. Caldrà analitzar, en primer lloc, la convocatòria inicial (març del 1909) i les vicissituds fins al moment (desembre del 1909) d'iniciar-se el Congrés; en segon lloc, les actes i les ponències més importants; en tercer lloc, donar notícia de les ponències anunciades i no presentades, però que apareixeran més tard sota formes diverses.

De la convocatòria a la Setmana Tràgica

El Congrés de Govern Municipal fou convocat, pel març de 1909, per la Joventut Nacionalista. L'instrument principal de la convocatòria fou una revista setmanal en llengua castellana: «La Cataluña». Aquesta revista dedicà quatre números monogràfics a l'organització del Congrés. El primer —27 de març de 1909— contenia el text de la convocatòria, el «qüestionari» inicial (és a dir: l'àmbit temàtic del Congrés), el reglament i un conjunt d'articles signats per R. Esclasans i Milà, J. Vallès i Pujals, F. Sans i Buigas, E. Prat de la Riba, J. M. Tallada i M. Vidal i Guardiola. La convocatòria es realitzava «*próxima a una profunda transformación en nuestro régimen administrativo*», perquè «*en el ambiente sereno de las controversias científicas se forme un criterio sólido sobre el conjunto de cuestiones que integran la vida municipal*». Hi són específicament convidats «*los políticos y publicistas, los concejales y técnicos de los municipios*». El qüestionari divideix la temàtica del Congrés en quatre grups:

-
Primer grup:	Organització municipal i coordinació amb els organismes superiors (autonomia municipal, autoritats, empleats, ordinarments, subordinació als organismes superiors, projectes de mancomunitats de municipis, funcions que s'hi poden delegar).
Segon grup:	Cultura, art i acció social (ensenyament municipal, museus, biblioteques, beneficència, policia, institucions municipals de protecció).
Tercer grup:	Urbanització, obres públiques, higiene (carrers i places, parcs i jardins, subsòl, expropiació, adquisició i venda de solars, edificis municipals, neteja pública, sanitat, mercats, escorxador).
Quart grup:	Hisenda i serveis municipals (béns del municipi, impostos, arbitris, sistemes de recaptació, comptabilitat, municipalització de serveis).
-

Font: «La Cataluña» (1909), p. 185.

El reglament del Congrés separa els treballs del primer grup, que havien d'ésser discutits en el ple del Congrés, i els dels altres tres grups, que havien d'ésser discutits a les tres seccions en què es dividí el Congrés. La comissió or-

ganitzadora es reserva el dret de classificar els treballs rebuts en «temes», que podran ésser discutits, i «comunicacions», que no ho seran. (Aquesta divisió serà molt arbitrària). La comissió organitzadora elaborarà, així mateix, les conclusions que hauran d'ésser discutides, anomenar les meses del ple i de les seccions i s'autoanomenarà comissió executiva després del Congrés. En definitiva, doncs, la comissió tindrà un paper decisiu en la marxa del Congrés.

En els articles signats que acompanyen els documents bàsics —qüestionari, reglament— hom pot espigolar algunes de les idees mestres del Congrés. Vallès i Pujals parla que «*hoy presenciamos esta verdadera revolución en pro del estudio y difusión de las cuestiones municipales. En los resúmenes bibliográficos vemos anunciada continuamente la aparición de nuevas obras que se ocupan de estas materias..., los estudios municipales determinan también, a cada instante, la aparición de revistas y ocupan el lugar preferente en las ya existentes; se van creando cátedras para enseñar y difundir esta ciencia de los modernos tiempos; aparecen por doquier asociaciones de buen gobierno municipal; ... los programas de todos los partidos políticos consignan, en línea principal, las soluciones para el problema municipal que ellos presentan*».²⁹ Tot un programa que serà, en gran part, seguit: sorgiran aviat edicions, noves revistes, càtedres, associacions específiques, programes municipals per als partits.

Sans i Buigas (futur director de l'Escola d'Administració Pública) assenyal·la, en el seu article, un punt a tractar: la formació dels funcionaris. Amb l'exemple de Prússia de nou: «*Ningún estado hay en Europa y fuera de ella que esté tan bien gobernado como Prusia*».³⁰

Tallada escriu sobre «*la política social del Municipio*»: cases barates («*interesa a la ciudad hasta por cuestión de higiene y salud pública que estén alojados los obreros en condiciones adecuadas*»), bossa de treball («*para poner en contacto oferta y demanda de trabajo*»), museus socials, «secretariats populars», etc.³¹

Vidal i Guardiola, finalment, publica un llarg article —*Prusia y Cataluña*—, que ha estat descrit abans i que és, juntament amb les conferències de Vallès i Pujals, el suport teòric del Congrés.

La revista «*La Cataluña*», en una nota, anuncia: «*Esta revista dará cuenta de todos los trabajos de organización del Congreso, insertará los documentos oficiales y reseñará oportunamente las sesiones del mismo. Inmediatamente publicará las opiniones que sobre la idea de celebrar esta Asamblea hemos pedido a los más importantes políticos españoles*».³²

L'enquesta ocuparà moltes planes de «*La Cataluña*» els mesos que s'escolen entre la convocatòria i la celebració. Algunes de les respostes són interessants, però el fet fonamental, que capgira totes les dades inicials i descontextualitza totalment el Congrés, és la Setmana Tràgica de finals de juliol de 1909.

La Setmana Tràgica —«Setmana roja» a les planes de «*La Cataluña*»— és un «moviment social», en el sentit de Reventós, inseparable de dos fets aparentment allunyats: les condicions de vida a Barcelona i la guerra imperialista al Marroc sostinguda per una monarquia que, a la seva vegada, ha hagut de

29. «*La Cataluña*» (1909), p. 187.

30. Ferran SANS I BUIGAS, *Un punto a tratar*, «*La Cataluña*», 78.

31. Josep M. TALLADA, *La política social del municipio*, «*La Cataluña*», 78.

32. «*La Cataluña*» (1909), p. 185.

totmetre's als dictats imperials de la República nord-americana i del Regne Unit.

Quan tot just s'inicien (des del triomf dels partits anticaciquistes del 1901) els programes per transformar les condicions de vida a Barcelona, esclata la Setmana Tràgica, que, com a mínim a curt terme, desballestarà seriosament els programes del partit industrial. Així, utilitzant una retòrica d'escassa qualitat literària, Ramon Rucabado, de la Societat d'Estudis Econòmics, escriurà:

«Y tú, loco, que sólo anhelabas que la ciudad hermosa llegase un día a superar en esplendor a sus rivales del mundo entero, ya lo ves, ninguna otra luz recibe éste de ella que la de los incendios espantosos...»

*«Es todo un Ideal el que ardió. Sois vosotros, eres tú, amigo o hermano, soy yo mismo, lo que han quemado estos días.»*³³

Per a la formació política que s'ha plantejat, seriosament, de definir una nova hegemonia a partir d'una «*Ciudad hermosa*» amb un pes a escala internacional, la Setmana Tràgica pot ésser, realment, «*un Ideal ... que ardió*». La presència sobtada, violenta, en massa de les capes populars urbanes posava en qüestió, naturalment, l'«*Ideal*» definit el 1901.

Ara bé, en certa manera, la Setmana Tràgica fou només «una setmana». La setmana següent Rucabado podia escriure tranquil·lament:

«Aunque veas a tu alrededor una llanura humeante y cuajada de sepulcros, ¡recomienza!...»

«Aunque te contemples nuevo Sísifo que sube penosamente la peña a la cima del monte, para sentirse escapar eternamente de las manos y precipitarse de nuevo en el abismo, ¡recomienza!...»

*«La Ciudad ha sufrido una herida disforme y horrenda, pero, ¿no oyes su corazón latir...?»*³⁴

Per al partit industrial, doncs, la Setmana Tràgica és una ferida, un obstacle seriós, que pot, però, superar-se.

Just abans de la celebració del Congrés, Tallada resumia els fets que descontextualitzaran el Congrés, car la Setmana Tràgica precipità la caiguda del govern Maura i, amb ell, el seu projecte de llei d'administració local. En sis mesos, segons Tallada, caldrà prendre nota de fets com «*los tristes sucesos de julio, la pérdida de esperanzas en una ley de administración local, a consecuencia de la caída del ministerio Maura, las frialdades que para nuestra obra en algunos lugares hemos hallado...*»³⁵

Caigut el govern Maura, desapareguda de l'escena política la nova llei de reforma del règim local, el Congrés del govern municipal canvia de sentit: «*Es necesario —es diu en una nota editorial— que se manifieste vivísima la opinión de los que a dicha reforma (local) conceden trascendental importancia.*»³⁶

La imatge del mític Sísif, que utilitza Rucabado en un text, no és absolutament aliena al que comença a passar: la construcció d'un nou bloc històric dirigit per la burgesia industrial de Barcelona es trobarà sovint, en els temps que segueixen, a un punt zero.

Barcelona, 1977

33. *Después...*, «La Cataluña», 36.

34. *Op. cit.*, nota 33, p. 475.

35. Josep M. TALLADA, *Nuestra obra*, «La Cataluña», 115.

36. «La Cataluña», 110.